

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Doug Saunders
De trek naar de stad

De Bezige Bij | 2010 | 416 pp. | € 29,90 | ISBN 9789023458814

Leo Lucassen & Jan Lucassen
*Winnaars en verliezers. Een nuchtere balans van vijfhonderd jaar
immigratie*

Bert Bakker | 2011 | 302 pp. | € 19,95 | ISBN 9789035136434

Nuchtere geluiden in een woelig migratiedebat

door *Hans Janssens*

De auteur is per 1 oktober 2011 hoofd communicatie op het CDA-partijbureau en is oud-voorzitter van de CDA-afdeling Leiden.

B
O
E
K
E
N

De financiële crisis die de wereld sinds de val van de bank Lehman Brothers in 2008 in haar greep heeft, is niet alleen voer voor economen. Politicologen en bestuurskundigen constateren verbaasd hoe het mogelijk is

dat overheden en vertrouwde instituties als de ECB of het IMF nauwelijks in staat lijken afdoende antwoorden te formuleren op de crises die elkaar als vallende dominostenen opvolgen.

De tijdgeest heeft weinig op met onwelgevallige maatregelen, maar tegelijkertijd dringt de vraag zich op in hoeverre nationale overheden nog in staat zijn om vorm en richting te geven aan razendsnelle internationale ontwikkelingen als globalisering en technologische innovatie. De aloude maakbaarheidsgedachte staat op zolder en de nieuwe situatie vraagt om nieuwe strate-

gieën. Die indruk blijft over na lezing van *Wellink aan het woord*, waarin de oud-bankier terugziet op een carrière van dertig jaar bij de Nederlandsche Bank.¹ De kredietcrisis is volgens Wellink ten diepste veroorzaakt door de reusachtige golf van technologische innovatie en globalisering van de laatste decennia. Deze ontwikkelingen leidden in de wereld van het grote geld tot nieuwe mogelijkheden en innovaties, waarvan de voor- en nadelen op voorhand niet bekend waren, noch in regels waren te vangen. Dat is gebleken. Wellinks recept voor de aanpak van de crisis is simpel: eerst de rotzooi opruimen, en dan lessen trekken. De volgende crisis is volgens hem niet te voorkomen; herhaling van dezelfde fouten wel. Wellink heeft niet de illusie dat we in een complexe, wereldwijde financiële sector alles onder controle hebben. ‘We worden geconfronteerd met systemen die we ten diepste niet doorgronden.’

Wat we kunnen doen is condities scheppen om de onzekerheid te verminderen en de weerbaarheid te vergroten. Dat betekent in concreto dat banken grotere buffers moeten aanhouden om de gevolgen van een volgende crisis beter op te kunnen vangen. Alleen zo kunnen de ongecontroleerde krachten van globalisering en innovatie in de financiële sector in toom worden gehouden.

* * *

Daarmee dringt de vraag zich op naar overeenkomsten met vergelijkbare golven van innovatie en globalisering, en naar de mogelijkheden tot sturing daarvan. In *De trek naar de stad* beschrijft de Canadese journalist Doug Saunders de huidige migratie van een derde van de wereldbevolking van het agrarische platteland naar de stad: twee tot

drie miljard mensen op zoek naar een betere toekomst. Aan het eind van deze eeuw zal de wereldbevolking overwegend in steden wonen. De bewegingen voltrekken zich voor een belangrijk deel binnenslands, maar door de grotere mogelijkheden van reizen en communicatie vindt de migratie ook internationaal plaats.

De trek naar de stad is een reisverslag door favela's, banlieues en sloppenwijken over de hele wereld. Saunders noemt deze wijken *arrival cities*, steden van aankomst, omdat de nieuwkomers in deze delen van de stad neerstrijken. Vanuit deze wijken beginnen zij aan hun beklimming van de maatschappelijke ladder. Saunders is een optimist, soms tegen de schijn in. Voor hem zijn de steden van aankomst – meer dan de schrijnende omstandigheden doen vermoeden – vooral de motor voor sociale en economische mobiliteit, de springplank voor nieuwkomers in een vreemde samenleving. Doorslaggevend voor het welslagen van migranten is de mogelijkheid om deel te nemen aan de (lokale) economie. Als ze

Doorslaggevend voor het welslagen van migranten is de mogelijkheid om deel te nemen aan de economie

zonder veel regelgeving of bureaucratie een winkeltje kunnen beginnen, een bedrijfje kunnen starten of elders betaald werk vinden, kunnen ze geld opzijleggen, bezit opbouwen, hun kinderen naar school laten gaan en uiteindelijk naar een betere wijk trekken. Als tweede voorwaarde noemt Saunders burgerschap als wenkend per-

B
O
E
K
E
N

spectief. Met als voorbeeld de Berlijnse wijk Kreuzberg laat hij zien dat integratie niet werkt als die wordt beschouwd als een eenzijdige aanpassing van de nieuwkomers aan de nieuwe omgeving. Migranten moeten het gevoel hebben dat ze welkom zijn, of anderszins toch minstens de kans hebben om door hard te werken hogerop te komen, aldus Saunders in een interview in de Belgische krant *De Morgen*.

Hier ontmoeten Wellink en Saunders elkaar. Beiden beschrijven wereldwijde processen met verstrekkende gevolgen, ook voor de Nederlandse samenleving. Beiden zijn realist in de beperkte mogelijkheden om deze wereldwijde processen met nationale regelgeving te controleren. Het gaat om het scheppen van de juiste omstandigheden om de voordelen te benutten en de risico's en onzekerheden te beperken. Dat betekent buffers aanleggen om het noodzakelijke vertrouwen in het stelsel te stutten.

* * *

In het recente rapport *Migratiepolitiek voor een open samenleving*² constateert de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) dat het huidige Nederlandse migratiedebat te zeer is belast met problemen op het terrein van integratie uit het recente verleden. Dit perspectief ontnemt het zicht op de werkelijke behoeften en mogelijkheden. De RMO waarschuwt dat een te restrictief migratiebeleid op termijn ten koste gaat van welvaart en welzijn in de open Nederlandse samenleving. Gelet op de voorzienbare tekorten op de arbeidsmarkt en de onvermijdelijk oplopende kosten van de vergrijzing, pleit de RMO voor een toekomstbestendig migratiebeleid. Het uitgangspunt daarbij is, evenals bij Saunders, de bijdrage die een migrant kan leveren aan het nationale –

lees: economische – belang. Pas in vervolg daarop komen voorwaarden voor de toegang tot sociale voorzieningen, de verbondenheid met de kernwaarden van de democratische rechtsstaat en het behoud van culturele eigenheid. 'De economische grondslag acht de raad het meest geschikt, aangezien deze direct ingrijpt op het voortbestaan en de vitaliteit van de Nederlandse samenleving als geheel. Migranten die aan de samenleving een positieve (economische) bijdrage leveren en dus zelfredzaam zijn, zijn welkom. Selectie vindt dan plaats op basis van kwaliteiten en vaardigheden.'

Deze economische invalshoek voor het migratiebeleid is niet nieuw. De koopmansgeest behoort tot het nationale erfgoed. In het boek *Winnaars en verliezers. Een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie* tonen Jan en Leo Lucassen – hoogleraar in respectievelijk Amsterdam en Leiden – aan dat de komst van gastarbeiders sinds de jaren vijftig in de eerste plaats werd aangehouden door de werkgeversverenigingen in industrie, metaal en bouwnijverheid. In opeenvolgende kabinetten waren het vooral de liberale en confessionele ministers die openstonden voor deze pleidooien van werkgeverszijde. De economie van de wederopbouw had arbeidskrachten nodig. Maar ook eerder in de Nederlandse geschiedenis leverden migranten een grote bijdrage aan het nationaal en economisch belang van het vaderland, stellen de broers Lucassen. In de Gouden Eeuw bestond de bevolking van Amsterdam voor meer dan veertig procent uit migranten, veelal handelaren en zeelui. De bemanning van de voc-schepen alsook de legers die in de Tachtigjarige Oorlog de nationale onafhankelijkheid op de Spanjaarden bevochten, bestonden voor

meer dan de helft uit vreemdelingen. En de Leidse universiteit kende in haar hoogtijdagen een oververtegenwoordiging van studenten en docenten uit het buitenland.

De eerste poging tot regulering van de migratie was de Vreemdelingenwet van 1849. Deze vloeide voort uit de grondwet die Thorbecke een jaar eerder had gepresenteerd. De wet voorzag in de bepaling dat ‘alle vreemdelingen die voldoende middelen van bestaan hebben of door werkzaamheid kunnen verkrijgen, in Nederland worden toegelaten (...)’.³ Daarmee beantwoorde de wet aan de behoeften van de ‘eerste ronde van globalisering’, die zich sinds 1830 ontwikkelde en leidde tot een toename in de mobiliteit van mensen en goederen. Ook toen Nederland in de Eerste Wereldoorlog werd geconfronteerd met een toestroom van circa één miljoen vluchtelingen uit België, leidde dit niet tot structurele aanscherpingen van de toelatingseisen. Pas in de crisis van de jaren dertig kwam de eerste wet tot stand om de eigen arbeiders te beschermen

Vooroordelen over migranten sneuvelen

tegen de toestroom van vreemdelingen. De belangrijkste slachtoffers van deze regeling waren de vluchtelingen uit Duitsland die na

Hitlers machtsovername in 1933 naar Nederland wilden komen.

Winnaars en verliezers is een stevig onderbouwde polemiek tegen wat de auteurs noemen ‘integratiepessimisten als Pim Fortuyn, Paul Scheffer, Ayaan Hirsi Ali en Martin Bosma’. Verscheidene vooroordelen over migranten sneuvelen. Zelfs de huidige oververtegenwoordiging van alloctonen in criminaliteit en werkloosheid blijkt relatief wanneer deze – met reden – wordt afgezet tegen hun sociaaleconomische achtergrond en opleidingsniveau. Maar bovenal toont het boek aan dat immigratie in Nederland door de eeuwen vooral is gestoeld op economische motieven en grondslagen. De politiek voorzag daarin. Die wetenschap kan in het huidige politieke klimaat en bij de huidige economische vooruitzichten een nuttige bijdrage leveren aan de broodnodige normalisering van de migratiediscussie. Vilein stellen de auteurs in hun slothoofdstuk vast dat iedereen recht heeft op zijn eigen mening, maar niemand op zijn eigen feiten.

Noten

- 1 Roel Janssen, *Wellink aan het woord*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2011.
- 2 Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, *Migratiepolitiek voor een open samenleving*. Den Haag: RMO, 2011. Het rapport is te downloaden via www.adviesorgaan-rmo.nl.
- 3 Zie Jeroen Corduwener, *Riemen om de kin! Biografie van mr. dr. Gerrit Jan van Heuven Goedhart*. Amsterdam: Bert Bakker, 2011, p. 112.